

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN LAUSUNTO 24/2009 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi matkustajarekisterin käytöstä lainvalvontatarkoituksiin (matkustajarekisterin käyttö lainvalvontatarkoituksiin)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 11 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt jatkokirjelmän 3. SM 28.08.2009 asiassa U 3/2008 vp ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi matkustajarekisterin käytöstä lainvalvontatarkoituksiin (matkustajarekisterin käyttö lainvalvontatarkoituksiin) liikenne- ja viestintävaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki ja majuri Janne Piironen, sisäasiainministeriö
- johtaja Sverker Skogberg, Finnair Oyj.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Tietosuojavaltuutetun toimisto.

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LiVL 5/2008 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio on ehdottanut PNR-tietojen käyttöä lainvalvontatarkoituksiin koskevien sääntöjen hyväksymistä puitepäätöksenä poliisiyhteistyötä koskevan SEU 29 artiklan, rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen helpottamista jäsenvaltioiden välillä koskevan 30 artiklan 1 kohdan b alakohdan sekä puitepäätösten antamista EUsopimuksen VI osaston alalla koskevan 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla.

Useat jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet oikeusperustaa koskevissa keskusteluissa, että niiden arvioon vaikuttaa EY-tuomioistuimen käsiteltävänä

ollut asia C-301/06 Irlanti v. Euroopan parlamentti ja neuvosto, joka koskee teletunnistietojen tallentamista koskevan direktiivin 2006/24/EY oikeusperustaa. Tästä syystä oikeusperustaa koskevan kysymyksen ratkaisemisessa päätettiin odottaa kyseistä tuomioistuimen tuomiota, joka annettiin helmikuussa 2009. Tuomioistuin torjui tuomiossa Irlannin kanteessaan esittämän näkemyksen, jonka mukaan EY-sopimuksen nojalla annetun teletunnistiedirektiivin painopisteenä ei ole sisämarkkinoiden toiminta, vaan direktiivin ainoana tai ainakin pääasiallisena tarkoituksena on rikosten tutkinta, selvittämi-

nen ja syyteharkinta. Tuomioistuimen mukaan useat jäsenvaltiot olivat huomanneet, että sähköiseen viestintään liittyvät tiedot ovat tehokas keino selvittää ja torjua rikoksia, terrorismi mukaan lukien, joten ne asettivat palvelujen tarjoajille velvollisuuksia, jotka liittyvät kyseisten tietojen säilyttämiseen. Tällä oli huomattavia taloudellisia seurauksia palvelujen tarjoajille, koska niistä voi aiheutua merkittäviä investointeja ja käyttökustannuksia. Lisäksi kansallisten toimien välillä oli merkittäviä eroja, erityisesti säilytettyjen tietojen luonteen ja tietojen säilytysajan osalta. Oli myös ennakoitavissa, että jäsenvaltiot, jotka eivät vielä olleet antaneet säännöstöä tietojen säilyttämisestä, antaisivat alalla sääntöjä, jotka olisivat omiaan edelleen lisäämään eroja voimassa olleiden kansallisten toimien välillä. Kansallisten säännösten erot olisivat omiaan vaikuttamaan suoraan sisämarkkinoiden toimintaan, ja tämän vaikutuksen voitiin ennakoida pahentuvan. Tästä syystä sisämarkkinoiden toimivuus oli mahdollista taata yhteisillä säännöillä.

Tuomioistuin katsoi, että teletunnistedirektiivin säännöksillä pyritään lähentämään jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Siinä säädetyt toimet eivät sellaisinaan edellytä jäsenvaltioiden viranomaisten lainvalvontatoimia. Palvelujen tarjoajien on säilytettävä vain niitä tietoja, joita tuotetaan tai käsitellään kyseessä olevien viestintäpalvelujen yhteydessä ja jotka näin liittyvät kiinteästi palvelujen tarjoajien liiketoiminnan harjoittamiseen. Teletunnistedirektiivillä säännellyt toimet eivät riipu rikosasioissa mahdollisesti tehtävän poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön täytäntöönpanosta. Direktiivillä ei yhdenmukaisteta toimivaltaisten kansallisten lainvalvontaviranomaisten tiedonsaantioikeutta eikä myöskään tietojen käyttöä ja vaihtoa näiden viranomaisten välillä, jotka kuuluvat unionisopimuksen VI osaston soveltamisalaan.

Neuvoston oikeuspalvelu on antanut komission ehdotusta koskevan lausunnon, jossa se esittää ehdotuksen jakamista kahtia. Oikeuspalvelun näkemyksen mukaan ne toimenpiteet, joilla jäsenvaltiot velvoitetaan vaatimaan lentoliikenteen harjoittajia ja välittäjiä keräämään, säilyttämään ja siirtämään tai saattamaan niiden toimivaltaisten poliisi- tai muiden lain noudattamista valvovien viranomaisten saataville PNR-tietoja rikollisuuden ehkäisemiseksi, tulee toteuttaa meri- ja lentoliikennettä koskevan SEY 80 artiklan 2 kohdan nojalla. Oikeuspalvelu katsoo, että kyseinen oikeusperusta antaa yhteisölle hyvin laajan toimivallan toteuttaa toimenpiteitä lentoliikenteen alalla. Muut ehdotuksen sisältämät toimenpiteet tulisi oikeuspalvelun näkemyksen mukaan toteuttaa SEU 30 artiklan 1 kohdan nojalla. Neuvoston oikeuspalvelu on katsonut, ettei teletunnistetuomiolla ole vaikutusta sen aiemmin esittämään tulkintaan.

Ensimmäisen ja kolmannen pilarin välistä rajanvetoa vastaavissa asioissa koskevaa oikeuskäytäntöä on suhteellisen vähän, eikä se ole täysin kattavaa. Oikeuskäytännöstä on mahdollista löytää sekä komission että neuvoston oikeuspalvelun esittämiä arvioita tukevia näkökohtia.

Valtioneuvoston kanta

Suomella on yleinen tarkasteluvarauma ehdotukseen kansallisen kannanmuodostuksen ollessa kesken.

Valtioneuvosto katsoo oikeusperustan osalta, että kyseessä on tulkintakysymys, jossa on löydettävissä sekä komission että neuvoston oikeuspalvelun esittämää tulkintaa tukevia näkökohtia. Valtioneuvosto katsoo, ettei oikeusperustan valintaan ole tarpeen ottaa lopullista kantaa vielä asian tässä käsittelyvaiheessa, sillä Lisabonin sopimuksen mahdollinen voimaantulo vaikuttaa myös oikeusperustan valintaa koskaan kysymykseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvoston kirjelmän perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää valtioneuvoston kantaa tarkoituksenmukaisena ja yhtyy sen vuoksi esitettyyn kantaan.

Lausunto

Lausuntonaan liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Saara Karhu /sd
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Marko Asell /sd
Leena Harkimo /kok
Kalle Jokinen /kok
Jyrki Kasvi /vihr
Lauri Kähkönen /sd

Mats Nylund /r
Pentti Oinonen /ps
Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Tero Rönni /sd
Pertti Salovaara /kesk
Janne Seurujärvi /kesk
Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.